

BJERGBESTIGNING I GRØNLAND

Et forsøg på en kronologisk oversigt over udførte bestigninger
af de grønlandske bjerge

Af landsretssagfører *Erik Hoff*

Udforskning af bjergområder og bestigning af bjerge er et forholdsvis nyt træk i polarforskningens historie - dette gælder også udforskningen af Grønland. Under de utallige ekspeditioner til Grønland i tidens løb er det naturligvis sket, at deltagerne har udforsket gletchere og besteget bjerge, men sådanne foretagender er da næsten altid sket som et led i eller i forbindelse med videnskabelige formål - kartografiske, glaciologiske, meteorologiske, geologiske, botaniske, arkæologiske etc. Ekspeditioner med alpinistiske formål - altså med det formål at udforske og bestige bjerge - har til dato været yderst fåtallige.

Forklaringen herpå skyldes navnlig to forhold: at Danmark som et udpræget fladland helt savner en alpin tradition, og at Grønland i mangfoldige år har været et lukket land og stadig for store deles vedkommende må anses for et utilgængeligt område. Tiden i forbindelse med den siden „Dansk Bjergklub“s stiftelse forøgede interesse for bjergsporten vil antagelig efterhånden skabe en vis alpin tradition. Den almindelige udvikling i Grønland - særlig de forbedrede transportmuligheder - befordrer naturligvis denne tendens, idet der herved skabes forøgede muligheder for alpinistisk aktivitet.

Det synes ofte at være tilfældigheder, der har ført bjergbestigere til Grønland - deltagerne i videnskabelige ekspeditioner har formodentlig efter deres hjemkomst berettet om de bjerge, de har observeret under opholdet på Grønland, og beretninger herom kan da have inspireret deres landsmænd og andre til den store og vanskelige opgave, som gennemførelsen af en bjergbestigerekspedition til de grønlandske alper næsten altid vil være.

Spørger man, om de grønlandske bjerge har noget særpræg, hvorved de adskiller sig fra andre bjerge i verden, må svaret stort set blive benægtende. Bortset fra de såkaldte Nunatakker - d. v. s. fjeld - eller bjergtoppe, der stikker op af indlandsisen, og som kun forekommer enkelte andre steder på jorden - udviser de

bjerge og bjergområder, der hidtil har været udforsket, den samme opbygning og de samme formationer, som kendes fra andre bjerge verden over. Flere bjergområder i Grønland minder iøvrigt frapperende om kendte bjerge i de europæiske alper bl. a. de karakteristiske bjerge i Chamonix.

Hvorvidt bjergene i Grønland i geologisk henseende udviser noget særpræg, tør forfatteren af nærværende artikel ikke udtale sig om, men set fra et klatre-teknisk synspunkt synes dette bedømt af en lægmand ikke at være tilfældet.

Skulle man nævne en ejendommelighed, der vel ikke er enestående omend karakteristisk for den grønlandske natur, måtte det være de store gletchere, der flyder direkte ud i fjordene eller havet, men det er snarere et glaciologisk end et alpint særkende. Det samme gælder de grønlandske gletcheres udstrækning, der kun overgås af gletchere i Himalaya - i Grønland findes således gletchere (der ofte betegnes med det nordiske ord: bræ), der måler op til 200 km i længden.

Som følge af, at kun en meget lille del af landets bjergområder har været udforsket, er det kun muligt i store træk at udtale sig om disse. Om dem alle gælder det således, at de som følge af landets geografi er randbjerge - med få undtagelser (Nunatakker) ligger de alle i kystområderne langs hele vest- og østkysten, enten direkte ud til havet eller omkring de talrige fjorde, der mange steder skærer sig dybt ind i landet ofte op til 100 km. På grundlag af de foreliggende beretninger synes dog tre områder at frembyde særlig interesse for bjergbestigeren: Østkysten mellem 66° og 75°, Kap Farvel på sydkysten og vestkysten mellem 66° og 72°.

I et land, der strækker sig fra 60° til 84° nordlig bredde er der naturligvis store klimatologiske forskelligheder, men det ligger udenfor denne artikels rammer at udrede disse nærmere. Da klimaet imidlertid spiller en stor rolle for en ekspedition, skal derfor her blot påpeges, at østkysten synes at frembyde det bedste klima for bjergbestigning, fordi det her er både mere tørt og mindre blæsende end på vestkysten, der med fremherskende vestenvinde får en del nedbør også om sommeren.

Temperaturen og nedbørsmængden falder nogenlunde regelmæssigt fra syd mod nord, og sydspidsen af Grønland, Kap Farvel, synes at frembyde det for en ekspedition mest ubehagelige klima - nemlig rigelig med blæst og nedbør. På den anden side er gennemsnitstemperaturen naturligvis højere her end i områderne nord for Kap Farvel. Endelig kan nævnes, at middeltemperaturen i juli måned for såvel vest- som østkysten er positiv - nemlig svingende fra 3,2° C. til 9,9° C. alt efter beliggenheden.

Det bedste tidspunkt for bjergbestigning er som i de europæiske alper sommermånederne juli-august, og hertil kommer det særlige forhold, at nætterne på denne årstid er ganske lyse. Nord for polarcirklen er solen på himlen hele døgnet



*L'Aiguille du Lac ved Ikamiut fjorden (Vestgrønland)
besteget af den fransk-schweiziske ekspedition 1958.*

Foto: R. Tissières

rundt fra slutningen af juni til et stykke ind i august. Hvad dette betyder for bjergbestigere, der er vant til at tilrettelægge bjergturene således, at man er i hus inden mørkets frembrud, behøver ingen nærmere forklaring.

Inden selve kronologien påbegyndes, er det nødvendigt at anføre følgende:

Beretningerne om stedfundne bestigninger findes spredt i bøger, tidsskrifter, artikler og ekspeditionsberetninger etc., og det er derfor sandsynligt, at flere be-



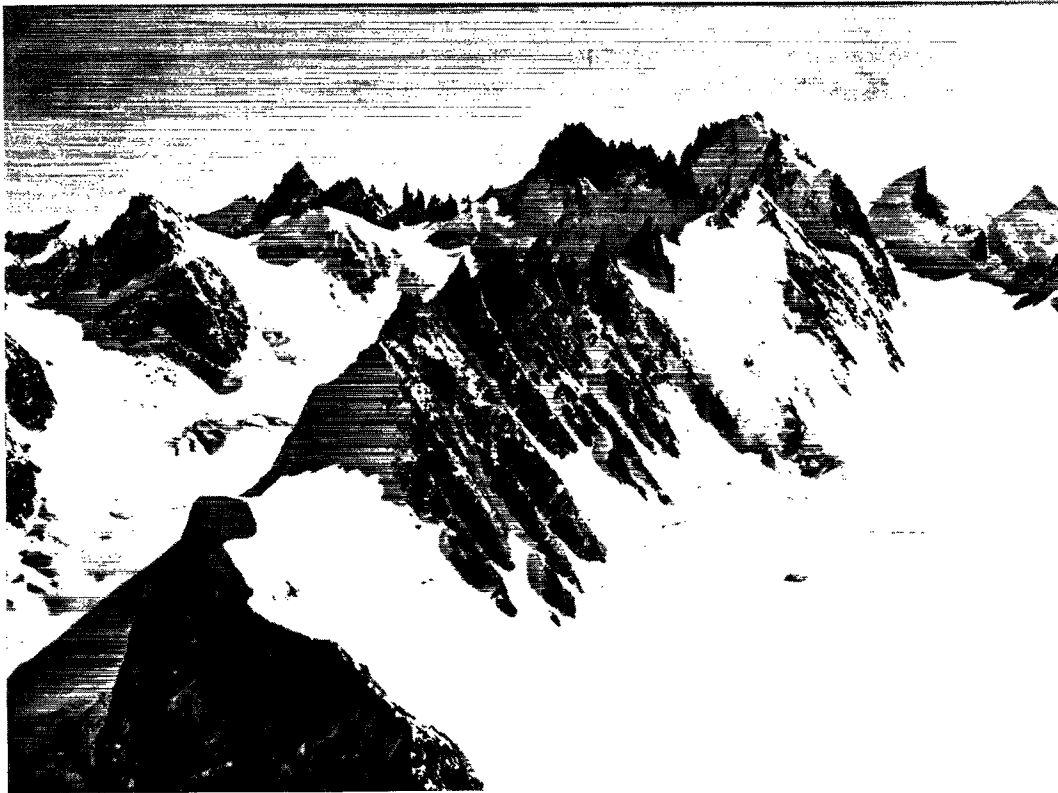
*Fra en sidedal til Sefstrømgletcheren. (Stauings Alper)
Bjerget i baggrunden besteget af den østrigske ekspedition 1957.*

Foto: Erik Hoff

retninger er undgået forfatterens opmærksomhed. Kronologien gør derfor på ingen måde krav på at være udtømmende, hvilket også er udtrykt i artiklens undertitel, og et supplement vil sikkert være påkrævet - ihvertfald efterhånden som den alpinistiske aktivitet i Grønland med årene forøges.

Ved udarbejdelsen er kun medtaget sådanne bestigninger eller bestigningsforsøg, hvorom der foreligger skriftlige beretninger, der giver oplysninger om deltagerne, tid og sted, medens det af nærliggende grunde har været umuligt at omtale de talrige - antagelig mindre-bestigninger, som må være foretaget under videnskabelige ekspeditioner som omtalt i indledningen.

1870. *Tysk arktisk ekspedition til Østgrønland.* Julius v. Payer, professor Copeland og Peter Ellinger (østr.) foretager førstebestigning af *Payer-Spitze* (2133 m) ved Franz Joseph Fjord. Besteget påny 1952 af J. Haller og W. Diehl.
Første alpinistiske ekspedition til arktis.



*Typiske bjergformationer i området mellem Gullygletcheren
og Sefstrømgletcheren (Stainings Alper).*

Foto: E Hofer

1867 og 1872. *Edward Whymper* (brit.) udfører glaciologiske og geologiske undersøgelser i områderne omkring Jakobshavn og Disko (vestkysten).

I 1872 forskellige mindre bestigninger af bjergene ved kysten, herunder førstebestigning af *Quilertinguit* (1968 m) på halvøen Nugssuaq. Q. senere besteget af K. J. V. Steenstrup (dansk) 1879 og af miss J. W. Hutchinson (brit.) 1929.

Litteratur: F. S. Smythe: *Edward Whymper. Mountaineering* (The Lonsdale Library) p. 314 ff. *Alpine Journal* V p. 1 og VI p. 161 og 209.

1886. *C. H. Ryder, Block og Ussing* (dansk) foretager førstebestigning af *Koersorsuaq* (1030 m) i Upernavik området (vestkysten). Senere besteget af T. G. Longstaff og J. M. Wordie i 1934. Litteratur: *Geographical Journal*, okt. 1935 vol. 86 p. 297-316. J. M. Wordie: „Expedition to Melville Bay and Baffin Land“.

1909. *Arnold Heim* (schw.) bestiger alene *Kingitoarsuk* (2150 m) på halvøen Nugssuaq (vestkysten). Litteratur: A. Heim og M. Rikli: „Sommerfahrten in Grönland“.

1909. *Alfred de Quervain's (schw.) meteorologiske ekspedition til Vestgrønland.*
 Deltagere: A. de Quervain, Aug. Stolberg (Strassburg) og E. Bäbler.
 Førstebestigning af *Hjortetakken* (1180 m) og *Sadlen* (1210 m) i Godthåb distriktet. Hjortetakken besteget påny i 1912 af de Quervain og P. L. Mercanton (schw.) og i 1931 af T. G. Longstaff og Miss Sylvia Longstaff (brit.)
 Litteratur: de Quervain og Stolberg: *Durch Grønlands Eiswürste* (1911). *Berge der Welt III* 1948 p. 6. Mountaineering (Lonsdale) p. 315. T. G. Longstaff: „Ascent of Hjortetakken“. *Canadian Alpine Journal* 1932 vol. 21 p. 62-64.
1912. *Alfred de Quervain's traversering af Grønland (vest-øst) - 2. bestigning af Hjortetakken - opdager det såkaldte Schweizerland nord for Angmagssalik.*
 Litteratur: *Berge der Welt III* 1948 p. 6.
1926. *Den britiske Cambridge ekspedition til Østgrønland.*
 Leder: J. M. Wordie.
 Førstebestigning af *Riddarborgen* (5906 fod) samt af et par andre bjerge i bunden af Franz Joseph Fjord.
 Litteratur: *Geographical Journal* sept. 1927 p. 225-265. *Alpine Journal* XLII p. 241.
1929. *British East Greenland Expedition.*
 (2. Cambridge Ekspedition).
 Deltagere: J. M. Wordie, A. Courtauld, V. S. Forbes, V. E. Fuchs, J. T. Varley og R. C. Wakefield.
 Førstebestigning af *Petermann Peak* (2970 m) samt rekognoscering af Nordenskiöldgletcheren. Petermann Peak besteget påny 1952 af J. Haller og W. Diehl (schw).
 Litteratur: F. R. C. C. J. vol. 8 p. 273, *Geographical Journal* juni 1930 vol. 75 p. 481-504. *Alpine Journal* XLII p. 241. „La Montagne et Alpinisme“ 1956 febr. nr. 6.
1929. Under Alfr. Wegeners ekspedition til Vestgrønland bestiger *Johs. Georgi* og *Ernst Sorge* (tysk) som de første *Umanaktind* (1200 m) i Umanak distriktet.
 Litteratur: Alfr. Wegener: *Letzte Grønlandsfahrt*. Leipzig 1932. *Mountaineering* (Lonsdale) p. 315.
- 1930-32. Under British Arctic Air-Route Expedition til østkysten forsøger *G. Watkins* og *L. Wager* en bestigning af Mount Forel fra nordvest. Watkins opdager fra luften en høj bjergkæde (Watkins bjerge - Gunbjørns fjeld).
 Litteratur: *Geographical Journal* 1932 juli vol. 80, p. 1-14. A. Stephensen: „Kangerdlugsuaq and Mt. Forel“.
1933. *Amerikansk ekspedition til Suess Land (østkysten).*
 Deltagere: Miss Louise A. Boyd (amer.), N. E. Odell og Walter Wood (brit.).
 Førstebestigning af „*Je Gog*“ (2608 m), *Nathorst tinde* (ca. 2390 m) og *Teufelsschloss* (ca. 1310 m). Nathorst tinde besteget påny af den skotske Slessers ekspedition 1958.
 Litteratur: *Alpine Journal* maj 1934 vol. 46 p. 38 ff. „La Montagne et Alpinisme“ 1956 febr. nr. 6. N. E. Odell: „Within and without Arctic Circle“.

1934. *T. G. Longstaff og P. D. Baird* (brit.) bestiger „*The Devil's Thumb*“ i Upernavik distriktet (vestkysten).
Litteratur: *Alpine Journal* vol. 47 p. 49-58. T. G. Longstaff og M. H. W. Ritchie: „*Shores of Baffin Bay*“.
1934. *British Trans-Greenland Expedition*.
Lindsay, Croft og Godfrey opdager og opmåler „Kronprins Frederiks bjerge“ nordøst for Schweizerland (østkysten).
Litteratur: *Geographical Journal* maj og september 1935.
1934. *Italiensk ekspedition til Scoresbysund distriktet* (østkysten).
Deltagere: Bonzi, de Gasparotto, Figari, Martinoni og Sommi.
Førstebestigning af *Punta Balestreri* (1710 m), *Punta Roma*; *Punta Ghilberti* og *Punta degli Italiani* (1910 m).
Litteratur: *Rivista Mensite CA I* 1935 p. 186-192. „*Illustrazione Italiana*“ 1934 p. 43.
1935. *Britisk ekspedition til Watkins bjerge*.
Deltagere: L. Wager, J. Longland, E. Fontaine, A. Courtauld, Ebbe Munch (dansk) og H. G. Wager.
Førstebestigning af *Gunbjørns fjeld* (3700 m) - Grønlands højeste bjerg.
Litteratur: *Alpine Journal* maj 1936 p. 40 ff. *Geographical Journal* september 1936. Grønland 1957 nr. 9-11.
- 1936-38. *Dansk ekspedition til Kap Farvel distriktet*.
Leder: Eugen Wegmann (schw.).
Talrige mindre bestigninger.
Litteratur: *Berge der Welt III* 1948 p. 5.
1936. *H. N. Pallin's ekspedition til Vestgrønland*.
Førstebestigning af unavngiven top (2237 m) på Nugssuaq halvøen (Umanak distriktet) samt af mindre toppe i Cape Seddon distriktet (Holms Island) ved Melvillebugten sammen med J. Bjarnow (dansk).
Litteratur: *Alpine Journal* 1937 XLIX p. 153 ff. og 190-202. H. N. Pallin: „*Mountains and glaciers West Greenland*“.
1938. *Schweizisk (AACZ) ekspedition til Schweizerland* (østkysten).
Deltagere: Michel Perez, André Roch, Otto Coninx, Guido Pidermann, Robert Landolt, Karl Baumann og E. Wyss-Dunant.
Førstebestigning af *Mount Forel* (3360 m), *Perfekt* (3000 m), *Fruebjerg* (3100 m), *Laupers bjerg* (2580 m), *Rødehorn* (2140 m), *Sølverbjerg* (ca. 2000 m), *Reposoir* (1725 m), *Faulhorn* (ca. 1600 m), *Rytterknægten* (2020 m), *Punta Helvetia* (ca. 1400 m), *Bellavista* (1450 m) m. fl. - ialt 14 førstebestigninger.
Litteratur: *Berge der Welt III* 1948 p. 9 ff. *Die Alpen* febr. 1939 bd. 15 p. 41-54, 96-106. *Alpine Journal* maj 1939 vol. 51 p. 105-110. A. Roch og G. Pidermann: „*Quer durch Schweizerland*“.

1950. *Britisk ekspedition til Vestgrønland.*
 Deltagere: Norman Tennent, H. J. Drever, Mac Kenzie, Wyllie, Trevor Ransley og C. G. M. Slessor.
 Bestigninger i Holsteinsborg, Umanak og Upernavik distrikterne. Førstebestigning af *Kakartog, Naparsudlerag*, „Castor og Pollux“ m. fl.
 Litteratur: Alpine Journal LVIII p. 192 og 199. Scottish Mountaineering Club Journal april 1951 vol. 24 nr. 142 p. 285-288. H. J. Drever og T. J. Ransley: „Mountaineering in Greenland“.
- 1950-1951. Medlemmer af Lauge Koch's geologiske ekspedition til Østgrønland Peter Braun og Fritz Schwarzenbach (schw.) foretager førstebestigning af *Frihedstinde* (2610 m), *Elisabethtinde* (2260 m) samt af et par andre unavngivne bjerge i bunden af Skjoldungebræen (Stau­nings Alper).
 Litteratur: 49. Jahresbericht Akademischer Alpenklub Bern, Bern. „La Montagne et Alpinisme“ 1956 februar nr. 6. Berge der Welt Bd. VIII 1953 p. 190. Meddelelser om Grønland Bd. 154 nr. 3 1958.
1951. *Norsk ekspedition til Staunings Alper (Østgrønland).*
 Deltagere: Arne Randers Heen, Øistein Røed og Kjeld Friis Baastad.
 Førstebestigning af 3 unavngivne bjerge på østsiden af Skjoldungebræen - 2 i den centrale del af Staunings Alper og 1 ved Kong Oscars Fjord. Rekognoscering af Skjoldungebræen.
 Litteratur: Polar record. July 1953 vol. 6 nr. 46 p. 803. Norsk Fjellsport, Oslo 1958.
1952. J. Haller og W. Diehl (schw.) bestiger *Payer Spitze* (østkysten).
 Litteratur: „La Montagne et Alpinisme“ 1956 februar nr. 6.
1953. J. Haller, W. Diehl og H. R. von Gunten (schw.) bestiger som de første *Schackletons bjerg* i Kong Christian X's Land (østkysten).
 Litteratur: „La Montagne et Alpinisme“ 1956 februar nr. 6.
1954. J. Haller, W. Diehl og F. Schwarzenbach (schw.) foretager førstebestigning af „*Danmarks­ tind*“ (2930 m) - højeste bjerg i Staunings Alper (østkysten) samt 2. bestigning af „*Norske­ tind*“ (også kaldet „Stortoppen“ eller „Erik Raudes tind“). Rekognoscering af Sefstrøm­ gletcheren.
 Litteratur: 49. Jahresbericht Akademischer Alpenklub Bern, Bern. „La Montagne et Alpinisme“ 1956 februar nr. 6. Meddelelser om Grønland Bind 154 nr. 3 1958.
1954. *Dansk-norsk ekspedition til Staunings Alper (østkysten).*
 Deltagere: Øistein Røed og Arne Randers Heen (norsk) Emmerik Jensen og Erik Hoff (dansk).
 Førstebestigningen af „*Stortoppen*“ (2870 m) samt af 2 bjerge (ca. 1900 m) ved Alpefjorden. Rekognoscering af Vikingbræen.
 Litteratur: Grønland, København, nr. 8 aug 1955. 49. Jahresbericht Akademischer Alpen­ klub Bern, Bern. „La Montagne et Alpinisme“ 1956 febr. nr. 6. Norsk Fjellsport, Oslo 1958. Meddelelser om Grønland Bd. 154 nr. 3 1958.



*Cime du Sangmissoq ved Evighedsfjorden (Vestgrønland)
bestegnet af den fransk-schweiziske ekspedition 1958.*

Foto: R. Tissières

1956. *Fransk ekspedition til Kap Farvel distriktet.*

Deltagere: Mms. Cecile Berbezot, Louise Dubost, Claude Cogan, Mrs. Alain Barbezot, Louis Dubost, A. Faurik-Gendron, Poul Gendre, Guy Gruaz og E. Isch-Wall, R. Merle, R. Sibult og C. Maillaid.

Førstebestigning af 16 unavngivne bjerge (op til 2200 m) i Kap Farvel distriktet.

Litteratur: „La Montagne“ nr. 10 december 1956 p. 302 ff.

1957. *Deltagere i G. Sutton's geologiske ekspedition til sydvestkysten.*

G. Sutton, G. H. Francis, Th. Fletcher og Harold Radage bestiger flere unavngivne bjerge i Tasermiut-fjorden i Kap Farvel distriktet.

Litteratur: Grønland, nr. 6 juni 1958.

1957. *Østrigsk ekspedition til Staunings Alper (østkysten).*

Deltagere: Hans Gsellmann, Hias Kogelbauer, Sepp Huber, Gerhard Fuchs, Kurt Gilg. (østr.) Hermann Köllensperger (tysk) Gillis Billing (svensk) og Erik Hoff (dansk).

Førstebestigning af 19 unavngivne bjerge nord og syd for Sefstrømgletcheren og ved Furesøen.

Litteratur: Der Bergsteiger 1958 nr. 8 p. 311. Der Bergkamerad 1957 nr. 6 p. 169. Die Alpen 4. kvartal 1958 p. 311. Ö. A. V. Jahrbuch 1958 p. 84.

1958. *Schweizisk-fransk ekspedition til Søndre Strømfjord distriktet* (vestkysten).
 Deltagere: René Dittert, Victor Lasserre og Rodolphe Tissieres (schw.) Roger Bretton og Robert Greloz (fransk).
 Førstebestigning af 10 unavngivne bjerge i Sukkertoppen distriktet.
 Litteratur: Die Alpen nr. 10 okt. 1958 p. 215.
1958. *Skotsk ekspedition til Staunings Alper* (østkysten).
 Deltagere: C. J. Slesser, Iain Smart, Stanley Paterson, Douglas Scott, Roddy Cameron, Len Lovat, Charlie Rose, Donald Bennet, Kenneth Bryan.
 Bestigning af 17 unavngivne bjerge i området omkring Bersærkerbræen, Sefstrøm- og Gullygteletcherne og Dammen, samt andenbestigning af Nathorst tinde.
 Første traversering af den centrale del af Staunings Alper fra øst til vest.

Grønlands udstrækning og rigdom på bjerge gør det sandsynligt, at denne jordens største ø omfatter det største samlede bjergområde i verden - måske alene med undtagelse af Himalayakæden. I absolut højde kan de grønlandske bjerge naturligvis ikke måle sig med Himalayas og for den sags skyld heller ikke med de europæiske alper. Derimod er den såkaldte relative højde - d. v. s. højdeforskellen mellem udgangspunktet for den egentlige bestigning og bjergets top - ofte betydelige på Grønland, fordi bjergene der i mangfoldige tilfælde rejser sig direkte fra havet eller fjorden i et uafbrudt stræk til toppen.

Har Grønlands bjerge således ikke den storslåethed som følger med de store højdedimensioner, savner de på den anden side intet i utilgængelighed, vanskelighedsgrad og skønhed. Hertil kommer endelig det forhold, som i særlig grad gør dem eftertragtede i en bjergbestigers øjne - nemlig at de med meget få undtagelser er ubestegne. Den, der besøger den grønlandske bjergverden, træder således lige ind i en tidsepoke, der kan sammenlignes med alpernes „golden age“ - d. v. s. den periode i sidste halvdel af det 19. århundrede, da de europæiske alper blev opdaget og udforsket af en række af alpinismens pionerer. Den grønlandske bjergbestiger kan ikke undgå i disse fjerne egne at være en pioner, selvom hans beskedne opdagerfærd naturligvis ikke står mål med de store grønlandsfareres indsats. Men selvom hans færden og bestigninger måske helt savner videnskabelig værdi og ofte forekommer den store offentlighed uden fornuftig mening, vil hans personlige oplevelser være så rige og uforglemmelige, at de mere end opvejer de strabadser og afsavn, som en ekspedition til øde egne altid fører med sig.